

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

ОСВІТА У ХХІ СТОЛІТТІ: ШЛЯХИ РОЗВИТКУ

Випуск 5

*Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції
“Новітні освітні технології в контексті сучасних
глобалізаційних та інтеграційних процесів”
м. Київ, МАУП, 10 жовтня 2012 р.*

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2013

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 9 від 31.10.12)*

Редакційна колегія:

*Подоляка А. М., д-р юрид. наук — головний редактор
Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф. — заступник головного редактора
Чернуха Н. М., д-р пед. наук, проф. — заступник головного редактора
Ігнатченко А. А., канд. техн. наук — відповідальний редактор*

Видання здійснене в рамках проекту
“Наукові праці МАУП”

**Освіта у ХХІ столітті: шляхи розвитку / МАУП. — К.: ДП “Видав-
О-72 ничий дім “Персонал”, 2010 —**

Вип. 5: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції
“Новітні освітні технології в контексті сучасних глобалізаційних та інтегра-
ційних процесів”, м. Київ, МАУП, 10 жовт. 2012 р. / редкол.: А. М. Подоляка
(голов. ред.), М. Ф. Головатий (заст. голов. ред.), Н. М. Чернуха (заст. голов. ред.),
А. А. Ігнатченко (відп. ред.). — 2013. — 264 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст.

У збірнику подано статті учасників Міжнародної науково-практичної конференції
“Новітні освітні технології в контексті сучасних глобалізаційних та інтеграційних
процесів”, присвяченої найважливішій проблемі сьогодення — розвитку освіти в Украї-
ні. Статті охоплюють широкий діапазон наукових досліджень українських учених.

Для науковців, освітян, державних службовців, політиків, викладачів і студентів,
а також усіх, хто цікавиться розвитком української освіти.

ББК 74.04(4УКР)я43

Л. В. Старих Система неперервної освіти: реалії та перспективи	172	<i>управління міжнародного бізнесу</i>	207
А. П. Войченко Внедрение элементов управления образованием на базе он-лайн системы генерации аналитических отчетов	176	Гяемніца Халіл Місце і роль практикуму з розв'язування математичних задач в системі математичних знань	214
М. В. Даневич Проблеми розбудови електронного освітнього середовища в ракурсі формування громадянської свідомості	180	А. В. Золотаревський До питання розвитку вітчизняної освіти	219
Ю. К. Корсак Про скерування освіти XXI ст. на ноорозвиток людства	183	Т. В. Коваль, Л. А. Антоноук Неефективність практики вищої школи США в Європі	222
Н. О. Рябцева Підвищення ефективності освітнього процесу дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування	186	Кот Агнєшка Єва Методичні підходи до діагностики трудового менталітету управлінського персоналу виробничої організації	225
Т. М. Співак Основні напрями розвитку сучасної освіти	189	Куттловчі Шекір Міжнародна правосуб'єктність транснаціональних корпорацій	230
О. Вашова Державне управління культурою і державна культурна політика в умовах міжнародної інтеграції	195	Мустафа Рагмі Роль інформаційного продукту в системі ринкових відносин	236
О. П. Войченко Н. В. Попова, А. Ю. Кравченко Н. М. Медведєва, В. Б. Полякова Програмне та методичне забезпечення для підтримки ефективної взаємодії користувачів на базі спеціалізованого електронного простору	203	А. С. Олішевський Підготовка та перепідготовка особового складу підрозділів цивільного захисту в Україні	243
Герджаліу Сафет Критерії оцінювання корпоративного		Н. В. Попова, А. Ю. Кравченко Н. М. Медведєва, В. Б. Полякова Глобалізація та якість освіти	247
		С. М. Тищик Аналіз моделей самоорганізації глобального інноваційного процесу	250
		Шакірі Ментор Керім Основні засади формування сприятливого соціально- психологічного клімату в колективі	257

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОДУКТУ В СИСТЕМІ РИНКОВИХ ВІДНОСИН

Освіта у XXI столітті: шляхи розвитку, вип. 5, 2013, 236—242

В умовах сучасного глобалізованого світу інформація, як важливий ресурс економічного розвитку, допомагає утворити такі фактори соціально-економічного і науково-технічного розвитку країни, котрі можна розглядати як якісні передумови переходу до інформаційної економіки, розвиток якої є об'єктивним процесом, що здатний забезпечити становлення національного економічного простору. Одним із найважливіших факторів у цьому процесі є час, точніше — його марнування, що призводить до відставання від партнерів і колосальної втрати конкурентоспроможності на світовому ринку з усіма наслідками для економіки, науки, культури, соціальної сфери. У випадку, коли країни не здатні утворити засади інформаційної економіки, вони приречені на стратегічне відставання у своєму розвитку. Першим, хто передбачив неминучість виникнення інформаційної цивілізації, був американський економіст К. Кларк (40-і рр. XX ст.) [1], а термін “інформаційне суспільство” запропонував на початку 60-х рр. Ф. Махлуп [2].

В основу теорії інформаційного суспільства покладено прагнення проаналізувати й узагальнити всі

соціально-економічні утворення, як наслідок розвитку і використання інформації та інформаційних технологій. Концепція постіндустріального суспільства була розроблена американським ученим Д. Беллом, який розкрив відмінності інформації та її роль у житті суспільства за трьома напрямками: 1) інформація стає важливим ресурсом; 2) характер виробничої діяльності кваліфікується як обробка інформації; 3) наявність наукоємних технологій. Він заявив, що “у суспільстві основною продуктивною силою стане наука, а її потенціал вимірюватиметься масштабами інформації та знань, якими воно володіє” [3].

У другій половині XX ст. з'явилися принципово нові економічні моделі, базовою основою яких є інформація. Однією із перших була модель Н. Реймерса, розроблена в 60-х рр. XX ст. Він вважав інформацію новим способом розвитку, який “формує новий образ майбутнього, де головним засобом вирішення глобальних проблем стане інтелект людини і всього людства” [4].

У 90-х рр. XX ст. виникає нова економічна модель, яка має назву “інформаційна економіка”, роз-

робником якої є М. Кастельс [5]. Він вважав, що особливістю інформаціонального способу розвитку є вплив знання на джерела продуктивності. Тобто продуктивність і конкурентоспроможність, засновані на знаннях, залежать від здатності систематизувати, аналізувати і використовувати інформацію. Крім того, обов'язковою умовою продуктивності є наявність глобалізації в "інформаціональній економіці": основні види економічної діяльності повинні бути організовані у глобальному масштабі з використанням розгалуженої мережі. Саме в період "інформаційної економіки" характерним є зростання добробуту нації за рахунок впливу нових технологій та інновацій на показники продуктивності праці.

Незважаючи на різні погляди та різні аспекти вивчення даної проблеми, можна так узагальнити основні характерні риси інформаційної економіки: орієнтація на знання; інтелектуальний характер праці; зростання науково-технічного прогресу; зміна суспільного та індивідуального споживання; набуття глобального характеру; зміна питомої ваги галузей економіки у формуванні ВВП.

На відміну від індустріальної, інформаційна економіка має принципово нові особливості, її функціонування базується на інших фундаментальних принципах. "Нова економіка і суспільство спираються на ті інформацію та знання, що виникли й розвинулись у попередньому суспільстві, перетворюють їх на основі комп'ютерної техніки, зумовлюють швидке поширення інформаційно-телекомунікаційних техно-

логій, Інтернету, мобільного зв'язку та інше, що й визначає перехід суспільства на новий технологічний спосіб виробництва" [6].

Аналізуючи світову та вітчизняну літературу, можна дійти висновку, що під поняттям "інформаційне суспільство" розуміється [7]: а) суспільство нового типу, яке формується як наслідок глобальної соціальної революції, породженої розвитком інформаційних і комунікаційних технологій; б) глобальне суспільство, в якому обмін інформацією не матиме ні часових, ні просторових, ні політичних кордонів; в) суспільство "знань", в якому головною умовою добробуту кожної людини і держави у цілому стає знання, отримане завдяки безперешкодному доступу до інформації і вмінню працювати з нею; г) суспільство, в якому вирішальну роль відіграє набуття, обробка, зберігання, передача, розповсюдження, використання знань і інформації, в тому числі і за допомогою інтерактивного спілкування.

Інакше кажучи: "інформаційне суспільство характеризується двома основними критеріями: інформаційними і виробничими технологіями, їх швидким зміненням і впровадженням у виробництво, а також зростанням ролі знань, при якому циркуляція інтелектуального продукту й інформації росте швидше, ніж будь-які інші зміни, що відбуваються у суспільстві" [8].

Основним завданням розвитку інформаційної економіки є трансформація моделі економічного зростання. Значення такої трансформації визначається переліком проблем: завершення структурної перебудови

ви економіки і прискорення темпів економічного розвитку, досягнення високої конкурентоспроможності на світовому ринку, збільшення експорту високотехнологічної продукції. Можливість виконання і досягнення всіх поставлених цілей можлива тільки за умови структурних змін в економіці. В той самий час економіка України ще не вийшла на високий рівень ВВП і за основними характеристиками належить до країн, які тільки розпочали перехід від фази екстенсивно відновлювального “ресурсного розвитку”, що ґрунтується на використанні дешевих трудових і природних ресурсів, до другої фази розвитку — інтенсивної.

Необхідно зауважити, що заміна індустріальних технологій інформаційними представляє собою технологічну, а не структурну проблему, тобто цей процес не потрібно сприймати як заперечення індустріальному сектору економіки. Коли аграрні технології були витиснені із виробництва індустріальними, аграрний сектор економіки не тільки зберігся, а й отримав другий подих на базі нової індустріальної основи: це і було смислом індустріалізації аграрного сектору, його докорінної перебудови на основі запровадження у виробництво нових індустріальних технологій. Подібне очікує і на індустріальну економіку, яка змінюватиметься під впливом дії інформатизації і застосування у виробничих процесах інформаційно-комунікаційних технологій.

Сучасна орієнтація передових прогресивних економічних систем на розвиток сфери обслуговування є вже незворотною тенденцією.

Вона, наразі, відображає перерозподіл та трансформацію потреб, що існують у економічно розвинутих суспільствах і свідчить про позитивну динаміку в багатьох секторах економіки. Відомим є той факт, що інновації, знання, інформацію можливо відтворювати тільки на базі високотехнологічної індустрії, яку в Україні, на жаль, зруйновано. На машинобудування, яке є серцевиною інноваційної моделі економіки, в Україні припадає лише 11,3 % промислового виробництва, тоді як у розвинутих країнах світу — 45,3 %, у світі в цілому — 35,9 %” [9]. Українська дослідниця Л. Федулова звертає увагу на те, що сьогодні в країні частка інформаційних технологій у загальному обсязі пріоритетних науково-технічних розробок, які застосовуються в різних галузях економіки, складає: промисловість — 35,6 %, сільське господарство — 2,7 %, будівництво — 4,9 %, транспорт — 1,8 %, нематеріальна сфера — 55,0 %” [10].

Як свідчить світовий досвід, інформаційна економіка передбачає не вдосконалення технологій на окремих ділянках економічної системи, а перехід усієї економіки на принципово нові інформаційні технології, які допоможуть підвищити показники розвитку праці за рахунок системного впливу нових технологій, що безумовно стане джерелом поліпшення добробуту нації. Інформаційні процеси дозволяють максимально ефективно застосовувати обладнання, сировину і енергію. Причому вплив інформаційних процесів на виробництво призводить до зміни співвідношення обсягу матеріальних ресурсів і інформаційних.

Крім того, накопичення інформації у виробничих процесах знижує кількість матеріальних ресурсів і відповідно підвищує наукоємність кінцевої продукції. Праця в умовах інформаційної економіки залежить не від кількості переробленої сировини, а від обсягу створених інформаційних продуктів, які в подальшому здатні вплинути на виробництво нового високоінтелектуального продукту. Як наслідок, зниження матеріалоємності та енергоємності виробництва призводить до набуття економікою необхідної екологічної чистоти. Саме тоді, в перспективі, інформацію можна буде розглядати не тільки як важливу економічну категорію, а й навіть як сучасну екологічну категорію.

Звичайно, рівень росту ВВП як найяскравіше демонструє відтворювальний процес у національній економіці. Відтворення суспільного продукту та його ефективність значною мірою залежить від багатьох факторів: стану основних виробничих засобів, оновлення яких значно уповільнилося; суми зовнішніх запозичень, які лягають тягарем на національну економіку, гальмуючи процес нормалізації суспільного відтворення; рівня інвестицій, який визначається рівнем національних заощаджень; цінової політики; податкової політики; розвитку нефінансового сектору економіки.

За оцінками Світового банку, світова індустрія інформаційних і комунікаційних технологій становить більше 1000 млрд дол., темпи її розвитку найвищі на світовому ринку (11 %), але попит на неї залишається незадоволеним і продовжує зрос-

тати. Розподіл цього ринку між різними регіонами світу досить нерівномірний, що відповідає загальному рівню економічного розвитку. Так, на США припадає 34 % світового ринку, на Європу — 29 %, Японію — 12 % і на решту країн світу — 25 % [11].

Надприбутки мають найрозвинутіші країни світу, що виготовляють й експортують новітні технології та відповідно разом з ними й інформаційні товари та послуги. За ними йдуть держави, що виробляють товари. Найменші ж доходи припадають тим, хто спеціалізується на експорті сировини (звичайно, за винятком країн-експортерів нафти та газу).

Монополізувавши контроль над інформатизацією й виробництвом передових технологій, розвинуті країни світу забезпечили інформаційно-технологічне панування й поставили цим у залежність від себе всі інші країни. Таким чином, основними складовими інформаційної сфери є: обчислювальна техніка; зв'язок і телекомунікації; виробництво інформаційних товарів та послуг; Інтернет.

Досвід зарубіжних країн доводить, що найвагоміший внесок інформаційної сфери відбувається в тих країнах, де зафіксовано щільне розташування стаціонарних телефонних ліній, відповідно на цій базі зростає рівень застосування комп'ютерної техніки, зв'язку та інтернет-мережі. Підраховано, що якісне й оперативне користування зв'язком знижує витрати виробництва на 6–10 %, витрати обігу на 7–20 %.

Розкриваючи основні особливості інформаційної сфери, варто звернути увагу на зростаючу роль телекомунікаційних і мережових

пристроїв, які щорічно забезпечують великі надходження до бюджету. Саме ця сфера надає можливість користувачам отримувати телекомунікаційну послугу, основний продукт якої полягає у передаванні, прийманні та обробці інформації. Якщо попередній рівень зв'язку давав можливість здійснювати міський, міжміський та міжнародний зв'язок, то мобільний зв'язок значно розширює функції зв'язку. До нових телекомунікаційних послуг тепер зараховують послуги голосової телефонії, електронної пошти, інтернет-телефонії та безліч інших функцій і послуг.

Не дивно, що за аналізом даних 15 найбільших (обіг від 1 млрд дол.) споживацьких ринків України: мобільні телефони, мобільний зв'язок і комп'ютери займали лідируючі позиції у 2010 р. Наприклад, у першу п'ятірку входили ринки мобільних телефонів із річним оборотом в 1,44 млрд дол. і темпами росту 237 %, автомобілі (відповідно 6,1 млрд дол., 85 %), мобільний зв'язок (3,9 млрд дол., 56 %), туризм та ринок алкогольних напоїв.

Наступна складова — виробництво інформаційних товарів та послуг. Визнане світом стратегічне значення інформаційних товарів та послуг у напрямі підвищення конкурентоспроможності економічних показників країн призвело не тільки до появи у світі попиту на інформаційні продукти, а й до перетворення цієї галузі у прибуткову сферу діяльності. В першу чергу це стосується програмного забезпечення на експорт (офшорне програмування), яке зараз займає лідируючу позицію [12].

Офшорне програмування передбачає залучення іноземних спеціалістів для виконання робіт з програмування, що, безумовно, має свої особливості: з одного боку — у професійному рівні українські програмісти не поступаються західним, відповідно немає потреби в тому, щоб витрачати гроші на навчання, тим більше, вони виконують роботу за меншу плату; з іншого боку — українські програмісти отримують роботу і заробітну плату більшу, ніж платять у вітчизняних компаніях і водночас розширюють свій кругозір, підвищують свій престиж і сподіваються на кращі пропозиції.

Обчислити достовірні дані щодо обсягів ринку офшорного програмування практично неможливо. Це пов'язано, в першу чергу, з тим, що велика кількість компаній, які займаються офшорним програмуванням, не зацікавлені у розповсюдженні інформації про свою діяльність, оскільки не хочуть привертати увагу податкових органів або навести потенційних конкурентів на власних замовників.

Безперечним лідером в офшорному програмуванні є Індія, яка розробляє програмне забезпечення для іноземних замовників. Так, обсяг виконаних робіт індійськими компаніями 2009 р. становив 6 млрд дол. Для порівняння, обсяг робіт 550 таких самих ірландських компаній — 4 млрд дол.

За оцінками спеціалістів, сьогодні майже 40 % нових розробок програмного забезпечення у світі здійснюється офшорним методом. Держави, які зорієнтували власну

індустрію програмного забезпечення на експорт, мають неабиякі успіхи. Крім Індії, лідерами на ринку офшорного програмування нині є Росія, Китай, Бразилія.

Щодо України, вона за обсягом експорту та темпами щорічного зростання близько 40 %, перебуває в другому ешелоні держав, поряд із В'єтнамом, Тайванем, Новою Зеландією, що далеко не відповідає потенційним можливостям країни [14].

Нині у світі налічується більше 1 млрд користувачів мобільними телефонами. Обсяг торгівлі через Інтернет вже обчислюється кількома трильйонами доларів. У най-

ближчі роки він сягне 10 трлн дол., що є еквівалентним усій економіці США [15].

Досвід і приклад розвинутих країн світу, які входять до організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР), показує наскільки якісно сформувалася інформаційна індустрія: "протягом останніх п'ятнадцяти років зростання доданої вартості в галузях, що ґрунтуються на знаннях, у середньому, становило 3 %, що стабільно перевищувало темпи загального економічного зростання, які не піднімалися вище 2,3 %. Частка цих галузей у сукупній доданій вартості збільшилася в

Таблиця

Список країн-лідерів за кількісними показниками використання Інтернету

Кількість користувачів Інтернету			Частка населення, яке використовує Інтернет	
Країни-лідери	Млн чол.	% користувачів	Країни-лідери	% населення країни
США	148,8	27,3	Швеція	55,4
Японія	54,8	10,1	Ісландія	55,2
Китай	33,7	6,2	Канада	54,1
Німеччина	25,4	4,7	Данія	53,5
Південна Корея	24,4	4,5	Норвегія	53,2
Велика Британія	24,0	4,4	США	52,2
Італія	17,7	3,2	Фінляндія	51,2
Канада	16,6	3,1	Південна Корея	51,0
Бразилія	13,1	2,4	Сінгапур	46,9
Франція	12,4	2,3	Швейцарія	46,7
Індія	9,9	1,8	Австралія	46,5
Росія	9,9	1,8	Нідерланди	44,8
Австралія	9,1	1,7	Японія	43,1
Іспанія	7,9	1,5	Гонконг	42,7
Тайвань	7,9	1,4	Нова Зеландія	41,3
Всього по лідерам	415,6	76,3	Всього (в середньому по світу)	8,6
Всього в світі	544,5	100,0		

Німеччині з 51 % до 60 %, у Великобританії — з 45 % до 51 %, у Фінляндії — з 34 % до 42 %” [16].

Інформаційна індустрія в Україні ще тільки формується і мало впливає на створення валового національного продукту країни, як це успішно відбувається в розвинених країнах світу. Не дивлячись на це, жодна галузь промисловості чи сфери послуг вже не може ігнорувати значення інформаційного продукту, оскільки індустрія переробки інформації включає обчислювальну техніку, зв'язок і телекомунікації, виробництво інформаційних товарів та послуг.

Література

1. *Clark C.* The Condition of Economic progress. — McMillan, London, — 1940.
2. *Measuring ICT: The Global Status of ICT Indicators.* — New York: The United Nations IST Task Force, 2005.
3. *Геєць В.* Україна у вимірі економіки знань / В. Геєць, В. Александрова, Ю. Бажал. — К.: Основа, 2006. — 458 с.
4. *Геєць В.* Україна у вимірі економіки знань / В. Геєць, В. Александрова, Ю. Бажал. — К.: Основа, 2006. — 460 с.
5. *Кастельс М.* Информационная эпоха: экономика, общество и культура / Кастельс М. — М.: Изд. ГУ ВШЭ, 2000. — 608 с.
6. *Чухно А.* Нова економічна політика (теоретико-методологічні засади) / А. Чухно // Економіка України. — 2004. — № 6. — С. 15–22.
7. *Семионов Ю.* Информационные технологии в экономике / Ю. Семионов. — Ростов н/Д: Феникс, 2003. — 18 с.
8. *Теория общественно-экономической формации и цивилизации о переходе к информационному обществу: [Электронный ресурс] / Н. Апатова.* — Режим доступа: <http://www.nbuv.gov.ua/Articles/knp200236/knp36-5.doc>
9. *Єщенко П.* Економічні теоретичні концепції та їх предмет / П. Єщенко. — К., 2009. — С. 56–61.
10. *Федулова Л.* Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика / Л. Федулова. — К.: Основа, 2005. — 292 с.
11. *Федулова Л.* Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика / Л. Федулова. — К.: Основа, 2005. — 552 с.
12. *Геєць В.* Стратегічні виклики ХХІ століття суспільству та економіці України / В. Геєць. — К.: Фенікс, 2007. — Т. 2: Інноваційно-технологічний розвиток економіки. — 564 с.
13. *Єжова Л.* Інформаційний маркетинг: [Електронний ресурс] / Л. Єжова. — Режим доступу: <http://www.library.if.ua>
14. *Геєць В.* Стратегічні виклики ХХІ століття суспільству та економіці України / В. Геєць. — К.: Фенікс, 2007. — Т. 2: Інноваційно-технологічний розвиток економіки. — 347 с.
15. *Чухно А.* Актуальні проблеми стратегії економічного і соціального розвитку на сучасному етапі / А. Чухно // Економіка України. — 2004. — № 4. — 15 с.
16. *Згуровський М.* Суспільний прогрес — це накопичення знань: [Електронний ресурс] / М. Згуровський. — Режим доступу: <http://www.in.org.ua>